

A kötet huszonnégy írást tartalmaz, ezeknek nem mindegyike novella, némelyiket talán „esszénovellának” lehetne nevezni, a manapság divatos „esszéregény” analógiájára. Idesorolnám az „Ópium” című írását például, amiben éles elemzőkészséggel tisztázza viszonyát a kábítószerhez. Az itt leírt feltételeket érthetően nem tudja betartani, s ezért lett szükségszerűen saját kísérletezésének az áldozata. Birnbaum Marianna válogatása egy kivétellel mind megtalálható Illés Endre kötetében (*A varázsló halála*, 1964) és kitűnő keresztmetszetét adja Csáth írásművészetének. Csupán „A vörös Eszti” című novellát hiányolom a válogatásból, nemcsak mert a kedvencem, de mert kitűnően illusztrálta volna Birnbaum tételét Csáth nőalakjairól és a gyerekekről is. Kár tehát, hogy kimaradt.

Jaschna Kessler és Charlotte Rogers fordítása igényes és igen választékos stílusú. Sajnos a „művesség” igénye gyakran érződik a fordításokon, olykor kissé mesterkéltek a megoldások, olykor mintha Csáth stílusát igyekeznék „feldobni”. A gördülékenyebb angol mondatok mintha el-elpottyantanának valamit útközben. Hosszú, leíró részekben talán bocsánatos bűn, ha a mondatokat helyenként újraszabják. Csáth Géza esetében sajnos átritimizálja a mondatok sajátos, szaggatott menetét, Csáth finompengéjű, orvosi precizitással vezetett műszerét tévutakra tereli; s angolul sem éri el a kívánt hatást, helyenként inkább ellaposítja a szöveget, helyenként pedig feloldja a mondatok dinamikus feszültségét, s ezzel lényegbevágó kárt okoz.

A kötetet így tehát csak első lépésnek tekintjük ahhoz, hogy Csáth Gézát megismerje az angol vagy amerikai olvasó. Jószándékban és figyelmes igyekezetben nem volt hiány a fordítók részéről, tehetségük azonban nem bizonyult elégségesnek. A könyv kiállítása – ami a magyar nyomdaipart dicséri – igen tetszetős; betűtípusok, kötéstervezés, védőborító egyaránt csábít az olvasásra. Ráadásként kapjuk *Sassy Attila Ópiumálmok* című tusrájz sorozatának reprodukcióját. Sassy Attilát személyesen ismertem Csáth; nemcsak kortársak voltak, kedvelték is egymást és Sassy szecessziósan erotikus, Beardsley-re emlékeztető vonalvezetése hangulatosan illusztrálja a magyar századvég, Csáth Géza világát.

Czigány Lóránt

J. Lajos Csóka OSB: Geschichte des Benediktinischen Mönchtums in Ungarn.
Ungarisches Institut, München, 1980. 461 l. (Studia Hungarica, 11.)

A közelmúltban elhunyt bencés tudós 1971-ben Budapesten adta ki *Szent Benedek fiainak világtörténete – különös tekintettel Magyarországra* című kétkötetes munkáját. Ennek Magyarországra vonatkozó részei jelentek most meg német fordításban a müncheni Ungarisches Institut jóvoltából (egyúttal a Studien und Mitteilungen des Benediktinerordens c. sorozat tagjaként is). A német kiadás így a benedekrend ezeréves magyarországi történetének összefoglalását adja, az eredeti magyar kiadáshoz képest bővítve és kiegészítve, adatok és tudományos apparátus tekintetében jelentősen gazdagítva. A történeti, művelődéstörténeti és irodalomtörténeti kutatásnak erre a német kiadásra kell támaszkodnia a jövőben.

Csóka Lajos munkája az első szintetikus igényű modern összefoglalása a témá-

nak *Erdélyi László és Sörös Pongrác* nehezen kezelhető s részben elavult monumentális munkája óta (*A pannonhalmi Szt. Benedek-rend története*, I-XII/B, Budapest, 1902-1916). A könyvnek mintegy fele a legrégebb, a tatárjárásig terjedő időszakról foglalkozik, melyet a szerző nem alaptalanul nevez bencés-korszaknak, egy további negyede a rend XVI. századi felbomlásáig terjed, s végül az utolsó negyedrészt tárgyalja a XVII. századi újraszerveződéstől máig tartó korszakot. Ezek az arányok megfelelnek annak a szerepnek, melyet a rend a magyar történelemben és kultúrában játszott. A rendkívül ökonomikusan, nagy erudícióval megírt, tényekben és információkban gazdag monográfia remélhetőleg hozzájárul ahhoz, hogy a magyar múlt kutatói jobban figyelembe vegyék a bencés rendtörténetnek a nemzeti történelem egésze szempontjából fontos tényanyagát. A XI-XII. századra vonatkozóan ez eddig is megtörtént, de már a XIV-XVI. század vonatkozásában alig-alig fordítottak a világi szakemberek figyelmet a benedekrendi adatokra, az ekkor kétségkívül jelentősebb szerepet játszó koldulórendek mellett. Pedig Csóka könyve számos új vagy elfeledett tény közlésével, mellőzött magyarországi bencés szerzők bemutatásával e századok ismeretét is jelentősen gazdagítja. Ugyanezt mondhatjuk a barokk kort illetően is.

Érthető, hogy a szerző, aki életét és munkásságát Magyarország 997 óta fennálló legrégebb intézményéhez, a pannonhalmi monostorhoz kapcsolta, helyenként talán túlértékeli rendje, illetve múltbeli tagjainak szerepét. Azt azonban sajnálhatjuk, hogy azokban az esetekben (pl. Sabaria, vagy Árpád-kori latin irodalmi munkáink szerzőire vonatkozóan), ahol álláspontja gyökeresen eltér más szakemberek (ifj. Horváth, Györfly, Mezey stb.) eredményeitől, nem utal az eltérő megoldás lehetőségére, illetve egyéb vélemény létezésére.

Külön elismerést érdemel a könyv mintaszerű technikai kiállítása, s a gondos nyomdai munka. A számtalan magyar név szedése csaknem hibátlan; a kisszámú sajtóhiba jó részét pedig helyreigazítja a kötet végén levő Korrigenda.

Klaniczay Tibor

Csukly László: Babits Mihály és Esztergom.

József Attila Megyei Könyvtár, Tatabánya, 1980. 68 l. (Komárom megyei Honismereti Kiskönyvtár)

A Komárom megyei Honismereti Kiskönyvtár sorozatban jelent meg Csukly László *Babits Mihály és Esztergom* című tanulmánya. A könyv, jellegéhez híven, a költő életét és műveit megszabott irányból közelíti meg: Esztergomhoz való kapcsolatát vizsgálja. Itt az esztergomi Előhegyen vásárolt magának Babits 1923-ban egy kis telket, nyaralóval. Ez a hely menedéket, pillanatnyi nyugalmat nyújtott Babits számára. Számtalan versének ihletője, költészetének visszatérő motívuma lesz az esztergomi „csöpp kert”. De az előhegyi ház szellemi műhellyé is vált, Babits barátait, költő- és íróársait hívta ide vendégségbe.

Csukly László koncentrikusan szűkülő körökben járja körül témáját, előbb Babits szülőföldjének, Szekszárd környékének és az esztergomi tájnak hasonlóságát vizsgálja. Majd Babits alakját, egyéniségét idézi fel – a kortársak visszaemlékezéseinek se-